

YK:n lapsen oikeuksien komitea
32. istunto 13.–31. tammikuuta 2003

YLEISKOMMENTTI NRO 2 (2002)

**Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden rooli
lapsen oikeuksien edistämässä ja suojelussa**

1. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 4 artiklassa sopimusvaltiot velvoitetaan "ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi". Riippumattomat kansalliset ihmisoikeusinstituutiot ovat tärkeitä mekanismeja yleissopimuksen täytäntöönpanon edistämiseksi ja varmistamisessa, ja lapsen oikeuksien komitea katsoo, että tällaisten instituutioiden perustaminen sisältyy sopimusvaltioiden ratifioinnin yhteydessä antamaan sitoumukseen taata yleissopimuksen täytäntöönpano ja edistää lasten oikeuksien yleismaailmallista toteutumista. Tältä osin komitea on pitänyt myönteisenä sitä, että monet sopimusvaltiot ovat perustaneet kansallisia ihmisoikeusinstituutioita ja lapsiasiavaltuutettujen tai lapsiasiamiesten tehtäviä ja vastaavia riippumattomia elimiä yleissopimuksen täytäntöönpanon edistämiseksi ja valvomiseksi.

2. Komitea antaa tämän yleiskommentin kannustaakseen sopimusvaltioita perustamaan riippumattomia instituutioita yleissopimuksen täytäntöönpanon edistämiseksi ja valvomiseksi sekä tukeakseen sopimusvaltioita tässä tehtävässä kertomalla tarkemmin, mitkä ovat tällaisten instituutioiden keskeisiä ominaisuuksia ja millaista toimintaa niiden tulisi harjoittaa. Komitea kehottaa tällaisia instituutioita perustaneita jäsenvaltioita arvioimaan instituutioiden asemaa ja vaikuttavuutta lasten oikeuksien edistämiseksi ja suojelussa siten kuin on vahvistettu yleissopimuksessa lapsen oikeuksista ja muissa asiaankuuluvissa kansainvälisissä sopimuksissa.

3. Vuonna 1993 järjestetyn ihmisoikeuksien maailmankonferenssin yhteydessä annettiin Wienin julistus ja toimintaohjelma, joissa vahvistetaan "...kansallisten instituutioiden merkittävä ja rakentava rooli ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi" sekä kannustetaan "...perustamaan ja vahvistamaan kansallisia instituutioita". Yleiskokous ja ihmisoikeuskomitea ovat toistuvasti kehottaneet perustamaan kansallisia ihmisoikeusinstituutioita ja korostaneet niiden merkittävää roolia ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelussa sekä yleisen tietoisuuden lisäämisessä näistä oikeuksista. Määräaikaisraportteja koskevista yleisistä ohjeista komitea pyytää sopimusvaltioita antamaan tietoja "kaikista riippumattomista elimistä, joita on perustettu edistämään ja suojelemaan lapsen oikeuksia ..." ¹. Näin ollen komitea systemaattisesti käsittelee tätä aihetta vuoropuhelussaan sopimusvaltioiden kanssa.

4. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden perustamisessa tulisi noudattaa periaatteita, jotka koskevat ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi tarkoitettujen kansallisten instituutioiden asemaa (nk. Pariisin periaatteet) ja jotka yleiskokous hyväksyi vuonna 1993² ihmisoikeuskomitean vuonna 1992 toimittaman ehdotuksen mukaisesti³. Nämä minimivaatimukset sisältävät ohjeita, jotka koskevat tällaisten kansallisten elinten perustamista, toimivaltaa, velvollisuuksia ja kokoonpanoa, mukaan lukien pluralismia, sekä riippumattomuutta, toimintatapoja ja kvasijuridista toimintaa.

5. Sekä aikuiset että lapset tarvitsevat riippumattomia kansallisia ihmisoikeusinstituutioita suojelemaan ihmisoikeuksiaan, mutta lisäksi on tärkeää varmistaa, että lasten ihmisoikeudet saavat erityishuomiota. Syitä tähän ovat muun muassa se, että lasten kehitystaso tekee lapsista erityisen alttiita ihmisoikeusloukkauksille, heidän mielipiteitään ei edelleenkään yleensä oteta huomioon, suurimmalla osalla lapsista ei ole äänioikeutta tai mielekästä asemaa poliittisissa prosesseissa, joissa määritellään ihmisoikeuksia koskevia hallitusten toimia, lapsilla on suuria vaikeuksia käyttää oikeusjärjestelmää oikeuksiensa suojeluun tai hyväksyttyjen hakemisen oikeuksiensa loukkauksista ja lapsilla on yleensä rajalliset mahdollisuudet osallistua sellaisten järjestöjen toimintaan, jotka voivat suojella heidän oikeuksiaan.

6. Yhä useammat sopimusvaltiot ovat perustaneet lasten oikeuksiin keskittyviä riippumattomia ihmisoikeusinstituutioita ja lapsiasiavaltuutettujen tai lapsiasiamiesten tehtäviä. Jos voimavarat ovat rajalliset, sopimusvaltion tulee pyrkiä varmistamaan, että saatavilla olevat voimavarat käytetään mahdollisimman tehok-

kaasti kaikkien, myös lasten, ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojeluun. Tässä yhteydessä paras lähestymistapa näyttäisi olevan perustaa laaja-alainen kansallinen ihmisoikeusinstituutio, joka keskittyy myös lapsiin. Laaja-alaisen kansallisen ihmisoikeusinstituution rakenteeseen tulisi kuulua joko asiamies, joka on nimenomaisesti vastuussa lasten oikeuksista, tai lasten oikeuksista vastaava erillinen osasto tai jaosto.

7. Komitea katsoo, että jokainen sopimusvaltio tarvitsee riippumattoman ihmisoikeusinstituution, jonka tehtävänä on edistää ja suojella lasten oikeuksia. Komitean pääasiallisena huolenaiheena on se, että instituution tulisi rakenteestaan riippumatta pystyä valvomaan, edistämään ja suojelemaan lasten oikeuksia riippumattomasti ja tehokkaasti. Lasten oikeuksien edistäminen ja suojelu tulisi ehdottomasti valtavirtaistaa, ja kaikkien sopimusvaltioissa toimivien ihmisoikeusinstituutioiden tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Toimivalta ja valtuudet

8. Kansalliset ihmisoikeusinstituutiot tulisi mahdollisuuksien mukaan vakiinnuttaa perustuslaissa, ja ainakin niiden toimivalta on määriteltävä lainsäädännössä. Komitean näkemyksen mukaan instituutioilla tulisi olla mahdollisimman laaja toimivalta ihmisoikeuksien edistämässä ja suojelussa, ja toimivaltaan tulisi sisällyttää myös lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus, sen valinnaiset pöytäkirjat ja muut asiaankuuluvat kansainväliset ihmisoikeussopimukset. Näin toimivalta todella kattaisi lasten ihmisoikeudet ja etenkin heidän kansalais- ja poliittiset oikeutensa sekä taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeutensa. Lainsäädännön tulisi sisältää säännöksiä lapsia koskevista erityistoimista, valtuuksista ja velvollisuuksista, jotka liittyvät yleissopimukseen lapsen oikeuksista ja sen valinnaisiin pöytäkirjoihin. Jos kansallinen ihmisoikeusinstituutio on perustettu ennen yleissopimuksen voimaantuloa tai yleissopimusta ei nimenomaisesti sisällytetä instituution toimivaltaan, sopimusvaltion tulisi ryhtyä tarvittaviin järjestelyihin, kuten lainsäädännön säätämiseen tai muuttamiseen, varmistaakseen, että instituution toimivalta vastaa yleissopimuksen periaatteita ja määräyksiä.

9. Kansallisille ihmisoikeusinstituutioille tulisi antaa tarvittavat valtuudet suoriutua tehtävistään tehokkaasti, mukaan lukien valtuudet kuulla ketä tahansa henkilöä ja saada käyttöön kaikki tiedot ja asiakirjat, jotka ovat tarpeen niiden toimivallan piiriin kuuluvien tilanteiden arvioimiseksi. Näihin valtuuksiin tulisi sisältyä kaikkien lasten oikeuksien edistäminen ja suojeleminen sopimusvaltion lainkäyttöalueella sekä valtiollisten että kaikkien asianomaisten julkisten ja yksityisten toimijoiden piirissä.

Perustamisprosessi

10. Kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamisen tulisi olla neuvoo-antava, osallistava ja läpinäkyvä prosessi, joka käynnistetään ja johon annetaan tukea hallituksen korkeimmalta tasolta ja johon osallistuvat kaikki asianomaiset viranomaiset, lainsäädäntöelin ja kansalaisyhteiskunta. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden riippumattomuuden ja tehokkaan toiminnan takaamiseksi niillä on oltava asianmukainen organisaatio, rahoitus (laaja-alaisilla instituutioilla erityisesti myös lasten oikeuksia varten), henkilöstö, toimitilat ja vapaus kaikenlaisesta varainkäytön valvonnasta, joka voisi vaikuttaa niiden riippumattomuuteen.

Voimavarat

11. Komitea tunnustaa, että tämä on hyvin sensitiivinen kysymys ja että sopimusvaltioilla on hyvin erilaiset taloudelliset voimavarat, mutta komitea katsoo kuitenkin, että sopimusvaltioiden velvollisuutena on tarjota kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden toimintaan kohtuulliset taloudelliset voimavarat yleissopimuksen 4

artiklan mukaisesti. Jos kansallisilla instituutioilla ei ole edellytyksiä käyttää tehokkaasti valtuuksiaan, niiden toimivalta ja valtuudet saattavat jäädä merkityksettömiksi tai valtuuksien käyttö rajalliseksi.

Pluralistinen edustus

12. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi varmistaa, että niillä on pluralistinen kokoonpano, jossa ovat edustettuina ihmisoikeuksien edistämiseen ja suojeluun osallistuvat erilaiset kansalaisyhteiskunnan toimijat. Muun muassa seuraavanlaisia toimijoita tulisi pyrkiä ottamaan mukaan: ihmisoikeuksiin, syrjinnän vastaiseen työhön ja lasten oikeuksiin keskittyvät kansalaisjärjestöt, mukaan lukien lasten ja nuorten johtamat järjestöt, ammattiliitot, yhteiskunnalliset ja ammatilliset järjestöt (muun muassa lääkäreiden, lakimiesten, toimittajien, tiedemiesten jne. järjestöt), yliopistot ja asiantuntijat, kuten lasten oikeuksien asiantuntijat. Ministeriöiden tulisi osallistua ainoastaan neuvonantajina. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden nimittämismenettelyjen tulisi olla asianmukaisia ja läpinäkyviä, ja niihin tulisi sisältyä avoin ja kilpailuun perustuva valintaprosessi.

Oikeussuojakeinot lasten oikeuksien loukkaustapauksissa

13. Kansallisilla ihmisoikeusinstituutiolla on oltava valtuudet käsitellä yksittäisiä valituksia ja vetoomuksia ja suorittaa tutkimuksia, mukaan lukien lasten puolesta tai suoraan lasten toimesta esitetyt valitukset ja vetoomukset. Jotta instituutiot pystyisivät suorittamaan tällaisia tutkimuksia tehokkaasti, niillä on oltava valtuudet haastaa ja kuulustella todistajia, saada tarvittavat kirjalliset todisteet ja päästä vierailemaan pidätyslaitoksiin. Niiden velvollisuutena on myös varmistaa, että lapsilla on käytettävissään tehokkaat oikeussuojakeinot, kuten riippumaton neuvonta, asianajo ja valitusmenettelyt, kaikissa heidän oikeuksiensa loukkaustapauksissa. Tarvittaessa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi toimia välittäjinä ja sovittelijoina valitustapauksissa.

14. Kansallisilla ihmisoikeusinstituutioilla tulisi olla valtuudet avustaa lapsia tapaustensa viemisessä oikeuskäsittelyyn, mukaan lukien valtuudet a) saattaa lasten asioita koskevat tapaukset käsiteltäviksi instituution nimissä ja b) puuttua oikeuskäsittelyihin antamalla tuomioistuimille tietoja tapaukseen liittyvistä ihmisoikeuskysymyksistä.

Saatavuus ja osallistuminen

15. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi olla maantieteellisesti ja fyysisesti kaikkien lasten käytettävissä. Instituutioiden tulisi yleissopimuksen 2 artiklan hengessä pyrkiä ennakoivasti tavoittamaan kaikki lapsiryhmät ja erityisesti haavoittuvimmassa ja epäedullisimmassa asemassa olevat lapsiryhmät, joita ovat näihin rajoittumatta hoitolaitoksissa tai pidätettyinä olevat lapset, vähemmistöön tai alkuperäiskansaansa kuuluvat lapset, vammaiset lapset, köyhyydessä elävät lapset, pakolais- ja siirtolaislapset, katulapset ja lapset, joilla on esimerkiksi kulttuuriin, kieleen, terveyteen ja koulutukseen liittyviä erityistarpeita. Kansallisia ihmisoikeusinstituutioita koskevassa lainsäädännössä tulisi säätää instituution oikeudesta saada tavata yksityisesti kaikenlaisten vaihtoehtoisten hoitomuotojen piirissä olevia lapsia ja päästä vierailemaan kaikkiin laitoksiin, joissa on lapsia.

16. Kansallisilla ihmisoikeusinstituutioilla on keskeinen tehtävä edistää lasten näkemysten kunnioittamista kaikissa lapsia koskevissa asioissa yleissopimuksen 12 artiklan mukaisesti sekä hallinnossa että koko yhteiskunnassa. Tätä yleisperiaatetta tulisi soveltaa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden perustamiseen, tehtävien organisointiin ja toimintoihin. Instituutioiden on varmistettava, että niillä on suora yhteys lapsiin ja että lapset otetaan mukaan ja heitä kuullaan asianmukaisesti. Kansallisia ihmisoikeusinstituutioita varten

voitaisiin luoda neuvoo-antaviksi elimiksi esimerkiksi lastenneuvostoja, joiden ansiosta lasten olisi helpompi osallistua heitä koskeviin asioihin.

17. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi laatia räätälöityjä neuvontaohjelmia ja innovatiivisia viestintästrategioita, jotta voidaan taata yleissopimuksen 12 artiklan täysimääräinen noudattaminen. Lisäksi olisi luotava sopivia tapoja, joilla lapset voivat olla yhteydessä instituutioon.

18. Kansallisilla ihmisoikeusinstituutioilla on oltava oikeus raportoida suoraan, riippumattomasti ja erikseen lasten oikeuksien tilanteesta suurelle yleisölle ja parlamentaarisille elimille. Tältä osin sopimusvaltioiden on varmistettava, että parlamenteissa järjestetään vuosittain keskustelu, jossa parlamentaarisilla on tilaisuus keskustella kansallisen ihmisoikeusinstituution lasten oikeuksien alalla tekemästä työstä ja siitä, kuinka sopimusvaltio noudattaa yleissopimusta.

Suosittelavat toimet

19. Seuraavassa luetellaan esimerkinomaisesti joitakin toimia, joihin kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi ryhtyä lasten oikeuksien toteuttamiseksi yleissopimuksen yleisperiaatteiden pohjalta. Instituutioiden tulisi:

- a) joko valituksen perusteella tai omasta aloitteestaan tutkia toimivaltansa puitteissa kaikki tilanteet, joissa lasten oikeuksia on loukattu;
- b) suorittaa kyselyjä lasten oikeuksiin liittyvissä asioissa;
- c) valmistella ja julkistaa kannanottoja, suosituksia ja raportteja joko kansallisten viranomaisten pyynnöstä tai omasta aloitteestaan mistä tahansa lasten oikeuksien edistämiseen ja suojeluun liittyvästä asiasta;
- d) arvioida lasten oikeuksien suojeluun liittyvien lakien ja käytäntöjen riittävyttä ja vaikuttavuutta;
- e) edistää kansallisen lainsäädännön, määräysten ja käytäntöjen yhdenmukaistamista lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen, sen valinnaisten pöytäkirjojen ja muiden lasten oikeuksien kannalta olennaisten kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kanssa ja edistää niiden tehokasta täytäntöönpanoa muun muassa tarjoamalla neuvoja julkisen ja yksityisen sektorin toimijoille yleissopimuksen tulkintaan ja soveltamiseen;
- f) varmistaa, että kansalliset talouspolitiikan päättäjät ottavat lasten oikeudet huomioon laatiessaan ja arvioidessaan kansallisia talous- ja kehityssuunnitelmia;
- g) arvioida hallituksen toimia lasten oikeuksien täytäntöön panemiseksi ja täytäntöönpanon valvomiseksi ja raportoida niistä sekä samalla pyrkiä varmistamaan, että tilastot on eritelty asianmukaisesti ja muita tietoja kerätään säännöllisesti sen selvittämiseksi, mitä lasten oikeuksien toteuttamiseksi täytyy tehdä;
- h) kannustaa kaikkien asiaankuuluvien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ratifiointiin tai niihin liittymiseen;

- i) varmistaa yleissopimuksen 3 artiklan mukaisesti, jossa edellytetään lasten edun ottamista ensisijaisesti huomioon kaikissa lapsia koskevissa toimissa, että lakien ja politiikkojen vaikutukset lapsiin on mietitty huolella aina laatimisesta täytäntöönpanoon ja sen jälkeenkin;
- j) varmistaa 12 artiklan mukaisesti, että lapset saavat ilmaista näkemyksensä ja tulevat kuuluisiksi kaikissa lasten ihmisoikeuksia koskevissa asioissa ja lasten oikeuksiin liittyviä kysymyksiä käsiteltäessä;
- k) puolustaa ja edesauttaa lasten oikeuksiin keskittyvien kansalaisjärjestöjen, myös lapsista koostuvien järjestöjen, mielekästä osallistumista kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten laatimiseen lapsia koskevissa kysymyksissä;
- l) edistää yleistä ymmärrystä ja tietoisuutta lasten oikeuksien merkityksestä ja tehdä tämän eteen tiivistä yhteistyötä tiedotusvälineiden kanssa sekä ryhtyä tällä alalla tutkimus- ja koulutustoimintaan tai rahoittaa sitä;
- m) saattaa hallitus, julkiset virastot ja suuri yleisö tietoiseksi yleissopimuksen määräyksistä yleissopimuksen 42 artiklan mukaisesti, joka velvoittaa sopimusvaltiot "saattamaan yleissopimuksen periaatteet ja määräykset yleisesti niin aikuisten kuin lastenkin tietoon tarkoituksenmukaisesti ja aktiivisesti", ja valvoa, kuinka valtio täyttää tähän liittyvät velvollisuutensa;
- n) avustaa laatimaan ohjelmia, joiden tavoitteena on lasten oikeuksia koskeva opetus ja tutkimus sekä näiden oikeuksien sisällyttäminen koulujen ja yliopistojen opetusohjelmiin ja saattaminen ammattilaisten tietoon;
- o) toteuttaa erityisesti lapsiin keskittyvää ihmisoikeuskasvatusta (sen lisäksi, että edistetään yleistä ymmärrystä lasten oikeuksien merkityksestä);
- p) ryhtyä oikeustoimiin lasten oikeuksien puolustamiseksi sopimusvaltiossa tai tarjota lapsille oikeusapua;
- q) osallistua välitys- tai sovittelumenettelyihin ennen tapausten saattamista tuomioistuinkäsittelyyn, jos tämä on tarkoituksenmukaista;
- r) tarjota lasten oikeuksiin liittyvää asiantuntemusta tuomioistuimille tähän soveltuvissa tapauksissa yleisen edun puolustajina tai väliintulijoina;
- s) suorittaa vierailuja nuorisokoteihin (ja kaikkiin muihin paikkoihin, joissa lapsia pidetään kasvatus- tai rangaistustarkoituksissa) ja hoitolaitoksiin yleissopimuksen 3 artiklan mukaisesti, joka velvoittaa sopimusvaltiot "takaamaan, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat laitokset ja palvelut noudattavat toimivaltaisten viranomaisten antamia määräyksiä, jotka koskevat erityisesti turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan riittävää valvontaa", jotta instituutiot voisivat raportoida vallitsevasta tilanteesta ja antaa parannusehdotuksia;
- t) ryhtyä muihin toimiin, jotka liittyvät edellä mainittuihin toimiin.

Raportointi lapsen oikeuksien komitealle sekä yhteistyö kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden ja Yhdistyneiden kansakuntien erityisjärjestöjen ja ihmisoikeusmekanismien välillä

20. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi osallistua riippumattomasti yleissopimuksen ja muiden asiaankuuluvien kansainvälisten sopimusten mukaiseen raportointimenettelyyn ja valvoa kansainvälisille sopimusvalvontaelimille osoitettujen hallituksen raporttien totuudenmukaisuutta lasten oikeuksien osalta käymällä muun muassa vuoropuhelua lapsen oikeuksien komitean työryhmän kanssa ennen varsinaista istuntoa ja muiden asianomaisten sopimusvalvontaelinten kanssa.

21. Komitea pyytää sopimusvaltioita sisällyttämään komitealle toimitettaviin raportteihin yksityiskohtaisia tietoja kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden lainsäädäntöperustasta, toimivallasta ja keskeisistä toimista. Sopimusvaltiot voivat pyytää neuvoja riippumattomilta ihmisoikeusinstituutioilta valmistellessaan komitealle toimitettavia raporttejaan. Sopimusvaltioiden tulee kuitenkin kunnioittaa näiden elinten riippumattomuutta ja niiden itsenäistä asemaa tietojen tarjoamisessa komitealle. Sopimusvaltiot eivät saa siirtää raporttien laatimista kansallisille ihmisoikeusinstituutioille tai sisällyttää niiden edustajia hallituksen valtuuskuntaan, joka osallistuu raporttien käsittelyyn komiteassa.

22. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisi myös tehdä yhteistyötä ihmisoikeuskomitean erityismenettelyjen kanssa, joihin kuuluvat esimerkiksi maa- ja aihekohtaiset mekanismit, ja erityisesti lapsikauppaa, lapsiprostituutiota ja lapsipornografiaa käsittelevän erityisraportoijan ja lasten asemaa aseellisten selkkausten yhteydessä käsittelevän YK:n pääsihteerin erityisedustajan kanssa.

23. Yhdistyneillä kansakunnilla on pitkäaikainen avustusohjelma, jolla tuetaan kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden perustamista ja vahvistamista. Tästä ohjelmasta, josta vastaa ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (OHCHR), annetaan teknistä apua ja tuetaan alueellista ja maailmanlaajuista yhteistyötä ja näkemysten vaihtoa kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden välillä. Sopimusvaltioiden tulisi hyödyntää tätä apua aina tarvittaessa. Myös Yhdistyneiden kansakuntien lastenjärjestö (UNICEF) tarjoaa asiantuntemusta ja teknistä yhteistyötä tällä alalla.

24. Kuten yleissopimuksen 45 artiklassa todetaan, komitea voi myös lähettää tarpeellisiksi katsomissaan tapauksissa erityisjärjestöille, ihmisoikeusvaltuutetun toimistolle ja muille toimivaltaisille elimille sopimusvaltioiden raportit, joissa pyydetään teknistä opastusta tai apua kansallisen ihmisoikeusinstituution perustamiseen tai joista sellainen tarve ilmenee.

Kansalliset ihmisoikeusinstituutiot ja sopimusvaltiot

25. Sopimusvaltio ratifioi yleissopimuksen lapsen oikeuksista ja hyväksyy velvollisuuden panna se täysimääräisesti täytäntöön. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulee riippumattomasti valvoa, että sopimusvaltio noudattaa yleissopimusta ja edistyy sen täytäntöönpanossa, ja tehdä kaikki mahdollinen lasten oikeuksien täysimääräisen kunnioittamisen takaamiseksi. Vaikka tämä saattaa edellyttää instituutiolta hankkeita lasten oikeuksien edistämisen ja suojelun tehostamiseksi, hallitus ei kuitenkaan saa siirtää valvontavelvollisuuksiaan kansalliselle instituutiolle. On tärkeää, että instituutio on täysin vapaa laatimaan oman toimintaohjelmansa ja määräämään omista toimistaan.

Kansalliset ihmisoikeusinstituutiot ja kansalaisjärjestöt

26. Kansalaisjärjestöillä on keskeinen rooli ihmisoikeuksien ja lasten oikeuksien edistämisessä. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden roolina on lainsäädäntöperustoineen ja erityisvaltuuksineen täydentää kansalaisjärjestöjä. On olennaista, että instituutiot tekevät tiivistä yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa ja että

hallitukset kunnioittavat sekä kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden että kansalaisjärjestöjen riippumattomuutta.

Alueellinen ja kansainvälinen yhteistyö

27. Alueelliset ja kansainväliset menettelyt ja mekanismit voivat vahvistaa ja lujittaa kansallisia ihmisoikeusinstituutioita tarjoamalla jaettuja kokemuksia ja taitoja, sillä kansallisilla ihmisoikeusinstituutioilla on yleensä samoja ongelmia ihmisoikeuksien edistämisessä ja suojelussa omissa maissaan.

28. Kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden tulisivat tältä osin keskustella ja tehdä yhteistyötä kansallisten, alueellisten ja kansainvälisten elinten ja instituutioiden kanssa lasten oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä.

29. Lasten ihmisoikeuksiin liittyvät kysymykset eivät tunne kansallisia rajoja, ja on yhä tärkeämpää laatia tarkoituksenmukaisia alueellisia ja kansainvälisiä keinoja puuttua erilaisiin lasten oikeuksiin liittyviin ongelmiin (joita ovat näihin rajoittumatta muun muassa nais- ja lapsikauppa, lapsipornografia, lapsisotilaat, lapsityövoima, lasten hyväksikäyttö ja pakolais- ja siirtolaislapset). Kansainvälisiä ja alueellisia mekanismeja ja vuorovaikutusta on tuettava, sillä nämä tarjoavat kansallisille ihmisoikeusinstituutioille tilaisuuden oppia toistensa kokemuksista, vahvistaa yhdessä toistensa asemaa ja osallistua sekä valtioita että alueita koskevien ihmisoikeusongelmien ratkaisemiseen.

Huomautukset

¹ Yleiset ohjeet, jotka koskevat yleissopimuksen 44 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti annettavien sopimusvaltioiden määräaikaisraporttien muotoa ja sisältöä (CRC/C/58), kohta 18.

² Ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi tarkoitettujen kansallisten instituutioiden asemaa koskevat periaatteet (nk. Pariisin periaatteet), yleiskokouksen 20. joulukuuta 1993 hyväksymä päätöslauselma nro 48/134, liite.

³ Ihmisoikeuskomitean 3. maaliskuuta 1992 hyväksymä päätöslauselma nro 1992/54, liite.